

1991 йил 1 сентябрдан
чиқа бошлаган

Оила ва жамият

ҲАЁТДА АНИҚЛИКНИ ЁҚТИРАМИЗ

Хива шаҳрида Ленинза Собирова ва Қаландар Бобожоновлар оиласини "математиклар оиласи", дейишади. Худойим ҳам уларни бир-бирига атагандек. Ленинза опа Хивадаги математика бўйича чуқурлаштирилган мактабни олтин медал билан тугатди-ю, Самарқанд Давлат Университетининг математика факультетига ўқишга кирди. Ленинзадаги қобилият бу ерда ҳам ўзини "ошкор этди".

У Университетни имтиёзли диплом билан якунлади. Сўнг жонажон мактабига келиб, ўқитувчи бўлиб ишлаб бошлади. Математикадан чуқурлаштирилган синф ўқувчиларига дарс берди. "Фан ошиқлари"ни математика дунёсидаги янгиликлар билан таништиришдан чарчамасди. Унинг ўқувчилари доимо шаҳар, вилоят олимпиадаларида биринчи ўринни олишарди. Хатто, опа дарсдан сўнг қолиб, фанни ўрганувчиларга ҳам эринмай тушунтирар, овқат маҳали

ҳам эсидан чиқиб кетарди. Шунинг учун бугун "Олий тоифали ўқитувчи"нинг 80 фоиз ўқувчиси олийгоҳларда таҳсил олиш шарафига муяссар бўлишяпти. Ленинза опанинг турмуш ўртоғи Қаландар ака ҳам Самарқанд Давлат Университетининг математика факультетига таҳсил кўрган. Фақат опадан икки йил аввал олийгоҳни тугатган. Қаландар акадан совчи келганда, Ленинзанинг отаси: "Билим, деб юрган одам ёмон бўлмайди. Ичи тўла давлат экан йигитнинг", - деб тўйга розилик бериб юборган эди. Ленинзанинг онаси ҳам

ўқитувчи бўлгани учун куёвининг юлдузини ёқтириб қолди. Тақдирни қарангки, бу икки эиёкор бутун умр бир-бирига мададкор, суянчик бўлиб, ишлаб келишяпти. Қаландар ака 10 йил шаҳар халқ таълими бўлими мудирига ўринбосар бўлиб ишлаган бўлса, ҳозирги кунда аниқ ва гуманитар фанлар йўналишидаги 3-сон ихтисослашган мактабда директор бўлиб ишляпти.

У "Таълим тўғрисидаги Қонун"га асосан 2003 йил туманда биринчи бўлиб очилган мактабда вилоят бўйича иқтидорли болаларни йиғиб ўқитди. Мактаб 250 ўринли бўлиб, янги таъмирланган, махсус фан асбоблари билан жиҳозланган. Бунда математика, кимё, тарих ва ҳуқуқшунослик фанлари йўналишида ўқувчиларга чуқурлаштирилган билим берилади. Ўқувчилар мактабга 5-синфдан бошлаб "синов" қоридасида танланади. Самараси ёмон эмас. Улар орасидан буюк бобомиз Ал Хоразмий меросхўрлари етишиб чиқса не ажаб...

С. ФАХРИДИНОВА

ШУНДАЙЛАР БОР ЭКАН...

Хавахон Сойипназарова кўп йиллар халқ таълими тизиминида ишлади. Болалар боғчасида тарбиячилик қилди. Шу билан бирга ёшликдаги сеvimли хўнари-чеварчиликдан ҳам воз кечмади. Касб-хўнар коллежиди ишлаб-чиқариш устаси бўлиб ишларкан, директор Абдуманноп Абдуминовнинг хусусий ишлаб-чиқариш корхонаси очилди ҳақидаги тақлифи Хавахонга маъқул тушди. У давлатдан уч юз минг сўм кредит олиб, катта орзулар билан иш бошлади. Кўнлаб чет эл тикув машиналари сотиб олди. Қирққа яқин хотин-қизни ишга жалб қилди. У ердан топган даромадини ҳам одамлар манфаати йўлида сарфлади. Қаровсиз, хароб бўлиб қолган консерва цехи биносини сотиб олиб, эски пахтани қайта ишлаб берадиган дастгоҳ ўрнатди. Қишлоқ аҳли қиз узатар ёки келин туширар эканлар, Хавахонни қайта-қайта дуо қиладиган бўлишди. Ахир тўйнинг бичиш-тикиши, болишу кўрпаси шу "жони ичига сигмас аёл" туфайли осонгина битадиган бўлди-да. Бунинг устига унинг қўли очкилигини айтмайсизми! Хавахон қишлоқдаги учинчи ўрта мактабга оталиқ қилишни ҳам ўз зиммасига олган.

Мактабни таъмирлаш, кам таъминланган болаларга ўқув формалари, дарсликлар сотиб олиш, турли тadbирларнинг моддий томонига кўмаклашишдан оғринмайди у. Байрамларда маҳалланинг ёрдамга муҳтож оилалари аҳволидан хабар олишни ҳам унутмайди. Рўзорларига керакли маҳсулотлар - гўшт, гуруч, картошка, пийёзигача, кийим-кечагию, ўй жиҳозларигача олиб беришга ҳаракат қилади.

Хавахондаги кўнгилчанлик кўпларга ибрат бўлгулик, - дейди туман ҳокими ўринбосари, хотин-қизлар кўмитаси раиси Матлубахон Тўйчиева. - Хотин-қизларнинг ҳар қандай тadbиринида у ҳозир ноазир. Яхши сўзи, ишбилармонлиги, ҳождатборлиги билан доим хайрли ишларни бошлаб юради. Яқинда аёлларимизни Шохимардонга дам олишга юбориш учун йўл ҳаражатларини ўз ҳисобидан тўла-

ди. Шунингдек, байрамларда кекса фахрийларимизга совға-саломлар қилиб йўқлашни ҳам қанда қилмайди. Хавахон Сойипназарова - тумандаги "Тadbиркор аёл уюшмаси" раиси сифатида ҳам "Юрагида чўғи бор аёллар"нинг яқин маслаҳатгўйи. Хотин-қизларни иш билан таъминлаш, оила бекаларига дўпги, кийим-кечак, яқандоз, кўрпа - чеварчилик билан шуғулланишлари учун шароит яратишга киришганига анча бўлган. 40-50 нафар ўй бекасига эса касаначилик ишлари учун ҳам хом ашё етказиб бериб турибди.

Кўл қовуштириб ўтирганини Тангри ҳам сўймайди, - дейди Хавахон - ҳаракат қилсанг, бераман, деган ваъдаси бор. Шунинг учун бир

иш бошламоқчи бўлган одамнинг иштиёқи, ташаббускорлиги, ташкилотчилиги, имконияти, иқтисодий ҳолатини ҳисобга олиб, йўналиш берамиз. У қилаётган иш фақат ўзи учун эмас, балки ҳамюртларимиз - жамиятимиз манфаати учун ҳам зарур бўлсин. Вақти-вақти билан уларни тadbиркорлик бўйича чиқайтган қонунлар, қарорлар - янгиликлар билан таништирамиз. Тadbиркор азалдан кўнчилик билан муомала қила оладиган, миждози талабини муҳайё этоладиган, маданиятли, укувли инсон бўлиши керак. Бу ҳақда ўтказадиган суҳбатларимизнинг натижаси ҳам уларнинг иш унумида аксланаёпти.

Андижон вилояти, Бўз тумани "Холдивонбек" қишлоқда фаолият кўрсатаётган "Хонзодабегим" хусусий ишлаб-чиқариш корхонасининг раҳбари, тўрт фарзанднинг онаси, Хавахон Сойипназарова билан учрашувимиздан кўнглим фаҳрга тўлди. Орамизда шундай инсонлар бор экан, элнинг юки ерда қолмайди!

САНОБАР

ЭКОФЕСТИВАЛ ЎТКАЗИЛДИ

Агар Ер юзидидаги жами сув захираларининг атиги 6 фоизгина истеъмолга яроқли чўчқ сув эканлигини эътиборга олсан, бу муаммонинг нақадар долзарблиги яққол намоён бўлади. Сўнгги йилларда Бирлашган Миллатлар Ташкилоти томонидан эълон қилинган "Сув ҳаёт учун" халқаро ўн йиллик ҳаракати Дастурига қўшилган мамлакатимизда ҳам аҳолини тоза ичимлик суви билан таъминлаш, сув захираларидан оқилона фойдаланиш борасида кенг қўламли ишлар амалга оширилмоқда. Утган 15 йил ичидида мавжуд ичимлик сув тармоқларининг каттагина қисми таъмирланди, янги-янги сув тозалаш иншоотлари барпо этилди, қувурлар ётқизилди. Шу билан бирга сувдан нораціонал, тежамсиз фойдаланиш, унга эгасизларча, лоқайдлик билан муносабатда бўлиш, исрофгарчиликка йўл

кўйиш ҳолатлари ҳам учраб турибди. Хар йилги аънамага кўра "Экосан" халқаро ташкилоти томонидан республика қишлоқ ва сув ҳўжалиги вазирлиги ва Тошкент шаҳар маданият ва спорт ишлари бош бошқармаси ҳамкорлигида "Наврўз, экология ва саломатлик" шиори остида ўтказилган экофестивалда шу ҳақда сўз борди.

Аҳолининг турли қатламлари, хусусан ёшлар ўртасида экологик тарбия ишларини кучайтириш, табиати асраш, эъозлаш жуда муҳим. Шу боис экофестивалда "Экосан" халқаро ташкилоти, Ўзбекистон мусулмонлари диний идораси, Ижтимоий ташаббусларни кўллаб-қувватлаш жамғармаси раҳбарлари, Марказий Осие ва Тошкент Митрополити ҳамда адабиёт ва санъат арбоблари томонидан имзоланган "Сув захираларидан рационал фойдаланиш мақсадида ҳамкорликка чақирик" қабул қилинди. Чақирикда, жумладан:

"Барча фуқаролар, айниқса сувдан фойдаланувчилар, фермер ва ишлаб чиқарувчиларнинг сув ресурсларини муҳофаза қилиш жараёнида фаол иштирок этишлари; адабиёт ва санъат вакиллари, диний уламолар, оммавий ахборот воситаларининг катта имкониятларидан самарали фойдаланиш сувга эҳтиёткорона муносабатда бўлиш борасидаги тарғибот ишларини янада кучайтириш; сувга эҳтиёткорона муносабатда бўлиш ҳар бир инсоннинг ҳаётини эҳтиёжи ва мажбурий кўнликмасига айланишига изчиллик билан эришиш; аҳолининг, айниқса ёшларнинг экологик онгини шакллантиришда таълим-тарбия муассасаларининг, маданият ва маънавиятнинг ролини ошириш борасидаги ҳамкорликни кучайтириш зарур" диги алоҳида таъкидланган.

Д. ИБРОХИМОВ

Ушбу шеърлар Ўзбекистон Мустақил босма оммавий ахборот воситалари ва ахборот агентликларини қўллаб-қувватлаш ва ривожлантириш жамоат фонди тавсияси билан chop этилмоқда.

Юртим, боғларингга баҳор муборак!

Қуёш бунча ёрқин, ёқимли,
Сувлар жимир-жимир оқимли.
Кўм кўк осмон, кўм кўк замин
Гуллар чеккаларга тақимли.

Баҳор келди юртга, оқ баҳор!

Адир лолалардан қизарар,
Олча эса майин жилмаяр.
Янги чиққан сут тиш сингари
Майса ёруғ кунга ниш урар.

Ёруғ кун келди-ку, бу баҳор!

Чопа қол болакай, чопа қол,
Ғиркўк бўлсин хивич - кўм кўк тол.
Сени каби маъсум навбаҳор,
Бутун дунё - бари сенга, ол.

Ахир баҳор келди, зўр баҳор!

Муталиф СОДИҚОВ

Бойчечак уйғонар қиш кўрпасида,
Камалак тўлганар тонг шарпасида,
Бир илинж-чўё ёнар дил пардасида,
Кўклам қизларига дийдор муборак,
Гийёҳ-майсаларга баҳор муборак!

Ўрик гулларида келинчак либос,
Қизгалдоқ қимтинар-лаблари гилос,
Бўтакўз буй чўзар — кўзлари чарос,
Соғинч қарашларга гулзор муборак,
Ул чилвир сочларга баҳор муборак!

Қиқирлаб югурар қизлар басма-бас,
Бахшлар ўланиш жирлар басма-бас,
Шукрона айтади ҳар жон, ҳар нафас,
Шу азиз тупроққа ул ёр муборак,
Ул чашми қароққа баҳор муборак!

Шаррос ёмғир ёғар-аҳсони фалак,
Ташешиш муборак эй жони ҳалак,
Энди дошқозонда қайнар сумамак,
Гўдакка жилмайган рафтор муборак,
Юракка роз айтган баҳор муборак!

Қалдирғочин кўрмаси эй, дўст уйғовдан,
Йишлар сарҳуидир қизлар бўйидан,
Сизга бу хуш нома Ватан тўйидан,
Наврўзни қўймаган шкор муборак,
Юртим, боғларингга баҳор муборак!

Жаҳонгир ФОЗИЛ

Исматулло ЙЎЛДОШЕВ

Қир-боғларда, эртақдаги
Бози Эрам кўрки бор
Роз айтар тоғ чечаклари -
Кимнинг шундай юрти бор?
Дилдан тўйиб эрк нафасин
Этсанг арзир ифтхор!
Юр, ҳамрозим! Юргил, озод
Элнинг Наврўз сайлига!

Эрк шуқуҳин ўтмишидаги
Хўрликларга қиёс эт,
Ул хўрликни янги-янги
Кўприкларга қиёс эт!
Бул виқорни, қизил рангли
Ўтрикларга қиёс эт!
Юр, ҳамрозим! Юргил, обод
Элнинг Наврўз сайлига!

Ҳаволарни тутиб кетар
Карнайларнинг навоеси,
Ҳар гўшда парвоз этар
Ҳофизларнинг овози,
Кўрка ташна дилни ўртар
Қиз-жуёнлар пардозил!
Юр, ҳамрозим! Юргил, дилиод
Элнинг Наврўз сайлига!

Бахтиёр БОБОНОВ

Юртимга гул сочиб хуш келдинг Наврўз,
Чиройинг сен очиб хуш келдинг Наврўз,
Далаю, қир ошиб хуш келдинг Наврўз,
Биз сени интизор соғиниб кутдик,
Биз сени жуда ҳам соғинган эдик.

Сумалак қайнайди дош қозонларда,
Баҳорий кўркамлик ҳар томонларда.
Ёшариш, ўзгариш ҳур инсонларда
Наврўзим, ўлкама хуш келдинг ана,
Ҳаммаёқ яшнаган, юртда таянана.

...Бўлганди ўтмишида шундай замонлар,
Наврўзни "Эскилик" деди ёмонлар,
Келмасдан қолмасди ул хушнуд оилар,
Борлиқни безатиб, яшнаб келарди,
Ўлкамини майсага, гулга беларди.

Китоблар ҳибсага олинар эди,
Эркин сўз қафасга солинар эди,
Баъзилар зўрликка топинар эди.
Яхши ҳам табиатнинг фарзандисан сен,
Эрк истар қалбларда арзандасан сен.

Наврўзим, ўлкамини тарх этмагансан,
Баъзилар эсидан чиқарганда ҳам,
Аразлаб юртимдан ҳеч кетмагансан.
Чечаклар сочдинг-да ҳар йили келдинг,
Бошини силадинг бу зариб элнинг.

Мустақил Она юрт, байрам муборак,
Шодликда ўтган ул ҳар дам муборак,
Хуш келган Наврўзи Ажам муборак
Она юрт, ўйна, кул, Наврўзи байраминг
Бегона эмасдир, бу ўз байраминг.

Юртимга гул сочиб хуш келдинг Наврўз
Чиройинг сен очиб хуш келдинг Наврўз
Далаю, қир ошиб хуш келдинг Наврўз,
Биз сени интизор соғиниб кутдик,
Биз сени жуда ҳам соғинган эдик.

Ҳамидулло ИСМАТ

НИМА? НЕГА? НИМА УЧУН?

ИНСОН ЯРАТГАН ИЛК МЕХАНИЗМЛАР ҚАЙСИЛАР?

Инсоният тараққийотининг тарихига назар солсак, у ҳар доим ўзининг кундалик меҳнатини осонлаштириш учун нималарнидир ўйлаб топишга, янги-янги асбоб-ускуна ва жиҳозлардан, механизмлардан фойдаланишга интилангани кўрамиз. Масалан, одам илк меҳнат куролларини-пичок, найза, теша кабиларни тош ва ёғочдан ясаган. Ёғоч тез емирилиб кетиши ва синиб қолиши, тош эса қўполлиги боис кўп нокулайликлар туғдирган. Металлнинг кашф этилиши билан меҳнат куроллари анча такомиллашди, уларнинг янги турлари вужудга келди.

Инсон ясаган илк тегиримонлар сув ёки шамол ёрдамида ҳаракатга келтирилган. Омоҳ билан ер ҳайдаш учун эса от ва ҳўкизлардан фойдаланилган.

МАШИНА НИМА?

Инсон томонидан яратилган, унинг турмушини яхшилаш ва энгиллаштишга хизмат қиладиган ва шу асосда маълум бир ишларни бажарадиган жиҳоз ва асбоблар машина дейилади. Машиналар энергияни бир турдан бошқасига айлантириш учун хизмат қиладди. Машинанинг ишлашини таъминлайдиган қисмлари эса механизмлар деб аталади. Машиналар оддий, масалан чарҳ ёки жуда мураккаб, масалан, компьютер, бўлиши мумкин. Айрим машиналар, хусусан сув ва шамол тегиримонлари ясалгандан сўнг инсон аралашувисиз ҳам ўзи ишлайверди. Бошқа баъзи машиналарни, масалан, юк кўтариш кранларини одам бошқариб туради.

ТЕГИРИМОН ҚАНДАЙ ИШЛАЙДИ?

Ун олиш учун донни майдалашни инсон қадим замонлардаёқ ўрганиб олган эди. Дастлаб бунинг учун донни бирор қаттиқ нарса, масалан, тош устига қўйиб бошқа тош билан уриб майдалаганлар. Кейинчалик ёргўчоқлар - қўл тегиримонлари пайдо бўлди. Сув ва шамол тегиримонларининг ихтиро қилиниши эса донни майдалаб ун олиш жараёнини тезлаштирди ва анча осонлаштирди. Сув тегиримонларида унинг паррақларини катта тезликда оқайтган сув, шамол тегиримонларда эса шамол айлантиради. Паррақнинг айланиши бир-бири билан ўзаро боғлиқ механизмларни ҳаракатга келтириб, тегиримоннинг ишлашини таъминлайди. Бундан кўринадики, оқар сув ҳавзалари бўйида яшайдиган халқларда сув тегиримони, яшаб турган жойида мунтазам шамол бўлиб турадиган халқларда эса шамол тегиримони урф бўлган. Сувдан ҳам, шамолдан ҳам фойдаланиш имконияти бўлмаган худудларнинг аҳолиси эса тегиримон тошларини айлантириш учун уй ҳайвонларини ишлатганлар.

ВЕЛОСИПЕД ҚАНДАЙ ҲАРАКАТЛАНАДИ?

Велосипед ҳаракатланиши учун ташқи таъсир, яъни одамнинг мушак ҳаракатлари зарур бўлади. Бошқача қилиб айтганда, велосипед механизмларида ҳаракат учун энергияни одам беради.

Шу маънода айтиш мумкинки, велосипед ҳайдаб кетаётган одамнинг ўзи унинг двигатели ҳисобланади. Агар велоси-

педга ҳақиқий двигател қўйилса, энди у велосипед эмас, балки мотороллер ёки мопедга айланади.

Инсоннинг ҳаракати билан ишлайдиган механизмлар оз эмас. Масалан, қўл тикув машинаси, кулол асбоби, кўлда ишлайдиган мато тўқиш станогини ва бошқалар.

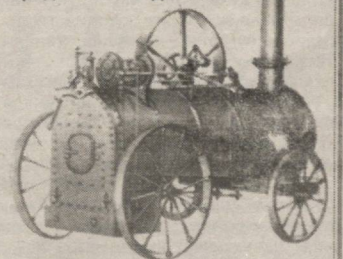
МАШИНАЛАР ОЛАМИ БИЗГА КЕРАКМИ?

Машиналар инсон кундалик ҳаётининг ажралмас бир қисмига айланиб қолган. Машиналар инсонга меҳнат қилиш, ҳаракатланиш, олис масофалар билан алоқада бўлиш, дам олиш кабилар учун хизмат қиладди.

Бугунги замонда машиналарнинг ҳар хил турлари мавжуд. Деҳқонларнинг меҳнатини энгиллаштирадиган тракторлар, ўрим-йғим машиналари, ер ҳайдаш ва текислаш мосламалари, экскаваторлар шулар жумласидандир. Санатда эса станоклар, тўкув машиналари, автоматлаштирилган идишларга қуйиш, қадоқлаш ускуналари кенг қўлланилади. Уйда эса биз телевизор, дазмол, чангютикч, музлаткич, кир ювиш машинаси каби маиший техника воситаларидан фойдаланамиз. Олимлар эса ўз тадқиқотларида микроскоп, телескоп, радар каби замонавий техника воситаларини ишлатишади. Олис масофалар билан алоқада бўлиб туриш учун телеграф, телефон, уяли телефонлар қўл келади.

БУҒ МАШИНАСИ ҚАЧОН ЯРАТИЛГАН?

Британиялик олим Томас Севери ер ости сувларини тортиб олишга хизмат қиладиган машина яратади. Шундан сўнг у ҳамкасби Томас Ньюкамен билан ана шу машинани такомиллаштириш устида иш олиб боради. Натижада 1705

йилда буғ ёрдамида ҳаракатга келтирилгандиган илк машина яратилди. У фойдаланиш учун қулай ва самарали бўлса-да, портлаб кетиш ва ишдан чиқиб қолиш хавфи кучлилиги боис эҳтиёт бўлиб ишлатиш зарур эди.

Токи буғ машинаси яратилгунга қадар барча механизмлар юқорида айтганимиздек, уй ҳайвонлари, сув ёки шамол ёрдамида ҳаракатга келтирилган эди. Буғ машинаси эса мана шу уч нарсанинг иштирокисиз ҳам ҳаракатлана оладиган илк механизм бўлиб қолди.

ДАРМОН тайёрлади.

ДОРИЛАРНИ САҚЛАШНИ БИЛАСИЗМИ?

Кўпинча хонадонингизда сақлаш муддати ўтиб кетган дорилар йиғилиб қолади. Бу эса кўнгилсиз воқеаларга сабаб бўлиши мумкин. Уларни вақтида ташлаб юбориш керак. Уйдаги дорихонагизни йиғиштиришни муддати ўтиб кетган дориларни ташлаб юборишдан бошланг. Аввало, дориларни тўғри сақлашга диққатингизни қаратинг. Уларнинг баъзиларини музхонада, баъзиларини қоронгу жойларда сақлаш зарур бўлади. Кўп дорилар иссиқ жойда тез бузилиб қолади. Шунинг учун дориларни кўёш тушадиган жойда сақлаш мумкин эмас. Айниқса, доривор ўтлар солинган қоғоз халтачалар тез йиртилиб кетган бўлса, янгилисини тикинг. Уларни елим халтачаларда сақламаган маъқул. Чунки, елим халтачада ўтлар ўзларининг табиий хусусиятларини йўқотадилар. Яна шунинг унутмангки, дориларни албатта болаларнинг қўли етмайдиган жойга қўйиш ёки дорилар турган шкафчани қулфлаб қўйиш зарур.

ЯНГИДЕК БЎЛАДИ

Табиийки баҳор ва куз мавсумида кийиладиган пойабзаллар туфайли анча муаммолар туғилади. Улар ёмғирда тез намиқиб, кўринишини йўқотади. Пойабзал ва туфлилар узок хизмат қилиши, шу билан бирга кўринишини йўқотмаслиги учун уларга алоҳида парвариш зарур бўлади. Ёмғирли кунда кўчадан келган, аввало, намиқиб кетган туфлингизга глицерин суртинг. Бу эса чармни қуриб қолишдан сақлайди. Агар туфли ва ботинкаларингиз табиий чармдан бўлиб, жуда хўл бўлиб кетган бўлса, унинг ичига қоғоз тўлдириб қуритинг. Кейин эса вазелин ёки махсус кремлардан бирортаси билан ишқаланг. Шунингдек, чарм пойабзалларни апельсин пўсти билан ҳам ишқаласангиз ярақлаб, янгидек бўлади.

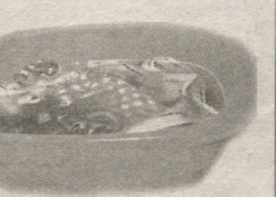
КИР ЮВИШ СИРЛАРИ

Дўкандан мақтаб олган кўпга чидамлимато, ювган сарингиз ранги ўчади, натижада ҳали кийишга яроқли, замонавий кўйлагингизнинг оҳори кетиб, кийишга ярамай қолади. Энди нима қилса бўлади? Айтишлари-ча, ҳамма гап кирни қандай ювишда эмиш. Тажрибали уй бекаси шундай дейди.

Масалан, жигарранг, қаймоқранг, какао тусидаги кўйлақларни ювиб, чайганингиздан сўнг бир неча дақиқага дамланган чойга солиб қўйишингиз мумкин. Фақат бунинг учун аввал шу кўйлақдан қолган лахтақ ёки белбоғ учидан чой ранги мос келадими йўқми, синаб кўриш керак. Чойнинг оч ёки тўқ-кюк дамланганлигига қараб мос рангни ҳосил қилиш мумкин.

Қил-қизил ва кўм-кўк матоларнинг ранги, чайётганингизда 1 л. сувга 1 чой қошиқ истеъмол содаси кўшсангиз узок пайтга-чача сақлиб туради. Қора ранг бўёғини янада тиниқлаштириш учун охириги марта чайётганингизда сувга бир чимдим туз ташлаб юборинг.

Қизил ва ҳаворанг матоларни чайганингизда сувга пича сирка кўшинг, пушти ранглисига эса – нашатир спиртидан кўшинг. Шундай қилсангиз, бўёқлар анча вақтгача тусини йўқотмайди, охорини сақлаб туради.

Рангли иплар билан тикилган буюмларни ювиш олди-дан 2 чой қошиқ туз қўшилган 1 л. сувга ботириб қўйинг, сўнгра эса хона ҳароратида тузли сувда совун билан ювинг. Кейин бу кийимларни яхшилаб қуритиш ва тескарисидан дазмол уриш керак бўлади.

ИДИШЛАРИНГИЗ ЯРАҚЛАЙДИ

Шиша ва биллур идишларни махсус ювиш воситаларисиз ҳам ярқиратиб тозалаш мумкин экан. Бунинг учун хом туҳум ва лимон керак бўлади. Битта лимоннинг сувини сиқиб олгач, унга туҳумнинг пўчоғини майдалаб, солиб аралаштирасиз. Икки кундан кейин туҳумнинг пўчоғи эриб аралашиб кетади. Ҳосил бўлган суюқлик билан биллур ва шиша идишларни, бокал ва рюмкаларни яхшилаб чайқайсиз. Шунда улардаги доғ ва қуйқалар бирпасда тоза бўлади.

Шиша ва биллур идишларни яна бир оддий усул, яъни қаҳва кукунини билан ҳам тозалаш мумкин экан. Бунинг учун 1 литр сувга 1 чой қошиқ қаҳва, бир чимдим ичимлик содаси солиб, тайёр бўлган аралашма билан ўта қирланган шиша ва биллур идишларни қойилмақом қилиб тозалашингиз мумкин.

ЎЗИНГИЗ ВА УЙ РЎЗБОРИНГИЗ УЧУН

БЕМИННАТ ДАСТЁР

Ҳар бир уй дори тоқчасида нашатир спирти бўлиши шартлигини ортиқча эслатаверишининг ҳождати йўқ. Одатда нашатир спирти фавқуллода ҳолларда: киши беҳосдан ҳўшдан кетганида ишлатилади. Лекин нашатир нафақат ўзининг шифо бахш этувчи хусусиятлари, балки уй-рўзгорда кенг фойдаланилиши билан ҳам қимматли.

Сиз мана шу яқшанба куни яқиндагина бўялган пол, дераза, эшик ромларини ювиб чиқишни режалаштиряпсизми? Унда шошилманг. Ювадиган сувингизга бир неча томчи нашатир томизинг. Шунда ювилган жой ялтираб кетади.

Мана, мисол учун оппоқ чойшабларингизни ювмоқчисиз. Унда сувга нашатир солиб ювинг (1 челақ сувга 1 ош қошиқ) – оқартирувчи кимёвий воситанинг ҳам кераги бўлмай қолади.

Матога томган йод доғи нашатир ёрдамида осонгина кетади.

Нашатир эритмаси билан (сўнинг тўртдан бир қисмига) замш пойабзал, кийим-кечакни тозалаш мумкин. Сўнгра замш сиртини махсус резина чўтка ёки шилдирик қоғоз билан артиш керак бўлади.

Нашатир спиртига ҳўлланган жун латта билан кумуш ва никелланган буюмлар артилса, янада жилоланади.

Уқалаш чўткалари, тароқларни вақти-вақти билан диққат билан тозалаб туриш керак. Бунинг учун уларни пича нашатир спирти ва бир ҳовуч йирик туз солинган сувга туви билан солиб қўйинг. Эрталаб эса чайиб олинг.

ТУЗ НАФАҚАТ ТАОМГА, БАЛКИ...

■ Агар сиз беҳосдан гиламга сиёҳ тўкиб қўйсангиз, шу заҳотиёқ доғ устига бир ҳовуч туз ташланг. Туз сиёҳни ўзига шимиб олади, гиламда доғ қолмайди.

■ Дастурмолчани ювиш олди-дан туз солинган совуқ сувга ботириб қўйсангиз, кири жуда тез кетади.

■ Хўл ўтиннинг тез олов олиши учун унга бир чимдим туз ташланг.

■ Нашатир спирт (аммиакнинг эритмаси)да суюлтирилган бир чимдим туз ипак газламадаги ёғ доғларини кетказади. Сирка билан аралаштирилган туз эса қизил ва сариқ мисдан қилинган асбобларни, шу билан бирга, ўта ифлос бўлган шиша идишларни ярақлатиб ювишда энг яхши воситадир.

■ Супургини ишлатишдан олдин тузли қайноқ сувга бироз ботириб қўйинг, шунда у анчага чидайди.

■ Тузли сув дераза ойналарини яхши тозалаш билан бирга уни совуқдан ҳам сақлайди.

ҚАНДАЙ ТЎШАК ЯХШИ?

Кейинги пайтларда матраслари жуда қаттиқ кроватлар ишлаб чиқарилаётган. Аслида инсон осойишта ва тўғри ухлаб дам олиши учун ухлайдиган тўшак қандай бўлиши керак?

Аввало ухлайдиган кроват ёки ердаги ўрин текис, унга

тўшаладиган тўшақлар юмшоқ бўлиши керак. Сабаби инсон кунини билан оёқда юрганидан сўнг умуртқа поғонасига оғирлик кўп тушади ва фақат ётиб дам олгандагина ундаги чарчоқ чиқиси мумкин. Шунинг учун ётиб, ухлаб дам оладиган тўшак умуртқа

поғонанинг дам олишига қулай бўлиши керак. Бунинг учун аввало текис жойга тўшаладиган юмшоқроқ тўшак тайёрланади. Сўнгра тўшақка мос юмшоқроқ (жуда қаттиқ ёки жуда юмшоқ бўлмаган) ёстиқ тайёрланади. Масалан, ўзимизда пахта солиб тайёрланадиган кўрпа тўшақларимиз жуда ҳам қулай бўлиб уларнинг яна бир яхши томо-

ни пахта кўрпаларда ҳаво яхши алмашинади.

Тўшақни ўзингизга қулай эканлигини аниқлаш учун, чалқанча ва ёнингизга ётганингизда ёстигингиз танангиз билан бир текисда (на баланд ва на паст) бўлиши тўғри ҳисобланади. Ана шундай тўшақда ухлаганда умуртқа поғонагизга оғирлик тушмасдан яхши дам

оласиз. Ундан ташқари бош ва танангиз бир текисликда бўлса қон яхши айланади ва ҳордигингиз чиқади, кайфиятингиз ҳам яхши бўлади. Айниқса, ўсиш ёшидаги ўсмирлар ана шундай ўринда ухласалар қоматлари текис ва чиройли бўлиб ўсади.

НОДИРА ва ҲАМИДА тайёрлашди.

